

auustus est i cōsolatiōe gaudio repletus, q̄a uolūtas eorū
in opere cōperat approbari, **Tito** hoc idoneo teste cum
latitia animi referente. ¶ Qūm in quibuscunq; pro uobis
gloriatu sum, nō sum confusus.) **Anteq̄** pergeret **Titus**
ad **Corinthios**, audiuit ab eis, id ē ab apostolo & q̄erāt
cum eo, bonam uoluntatem esse **Corinthiorū** in emendā
disuitijs, ac per hoc regresso & eadem referente, non
utiq; confusus est apostolus, sed alacer factus est, quia
non aliter inuenerat **Titus** q̄ audierat ab eis. ¶ Sed quem
admodū oīa uobis in ueritate locuti sumus, ita & glori
atio nostra apud Titū uitas facta est.) **Exultās** in spiritu
hęc scribit **Apostolus**, sic gaudēs in his, ut efficacitā eorū
ram uerā probet q̄ est, & prædicatio eius ad eos in cor
pione duntaxat. **Veritas** enim arguentis in coipso tunc
uidet eē manifesta, si hi qui arguuntur incipiant emen
dare se. **Dum** enim correpti immutantur testimonium
perhibent arguenti. ¶ Et uiscera illius abundantius
in uobis sunt.) **Animum** & affectum **Titi** dicit in eis,
quia uidit in profectum illorum. **Sancti** em̄ animus
in omni bono est. ¶ Reminiscētis omnium uestrum
obedientiam, quō cum timore & tremore excipistis il
lum.) **Scientes** **Corinthij** ab apostolo esse missū, territi
sunt in aduentu eius. **Et** quia uitam suam cōperant emē
dare, sollicitierant obedire præceptis eius, ut regressus
animum apostoli mitigaret eis, quāobrem **Titū** laudaf
se significat. **In Tiro** enim apostoli reueriti sunt. ¶ Gau
deo quod in omnibus confido in uobis.) **Non solū** in bo
na uolūtate eorū lætatur est, sed & in opibus bonis quibus
quæ peccauerant emendabant. **Ideo** in omnibus, inquit,
confido in uobis. ¶ **C A P V T . VII.**

Noram autem facimus uobis fratres gratiam dei
quæ data est in ecclesijs **Macedoniæ** qd̄ in mul
ta probatione pressuræ abundat gaudium ipso
rum. **Quoniam** deuoto animo perceperunt uerbum fi
dei, idcirco eis gratiam datam à deo dixit, ut in tribu
latione **Pauli** & **Sylæ** quam supra memorauī scan
dalū

dalum non paterentur, sed in exultatione mentis acciperent confidentes de spe promissa ut probatos se horum passionibus demonstrarent. ¶ Et quod profunda paupertas illorum abundauit in diuitijs simplicitatis eorum.) Votum eorum prædicat, quia cum tenues essent substantia facultatum, animus ipsorum diues inuentus est in ministerio sanctorum: pura enim conscientia operati sunt, non ut hominibus, sed ut deo placerent. ¶ Quia pro uiribus testimonio illis sum, et ultra uires uoluntarij fuerunt.) Quantum dignum fuit & deo placitum, qui uires illorum scit, in facultatibus dederant ad ministerium. Et quia ex toto corde deo se dederant, amplius uolebant offerre quam eorum uires admittebant. ¶ Cum multis precibus orates nostram gratiam & communionem ministerij quod est in sanctos.) Tam simpliciter & deuoto animo obtulisse illos ministerium quod ultra uires eorum erat prædicat, ut cum lachrymis deprecantes offerrent, ut uel sic cogere accipi a se, quod accipiendum non uidebatur, quia plus erat quam poterat eorum substantia, ne forte eis postea egestas boni operis penitentiam suaderet. Sed quia tales se ostenderunt ut puro animo iam presentia postponentes, futuris se promissionibus confidentia fidei confirmarent, accipi ab eis uisum est, ne boni cordis gratia, fructum amitteret. ¶ Et non sicut sperauimus, sed semetipsos primum dederunt deo, deinde nobis per uoluntatem dei. Adcirco inquit ab his accipi debuit: quia prius emendantes errores pristinos & uitæ uitia ac morum ultra quam sperabatur, deo se deuouerunt. Visum est enim simpliciter illos hoc agere, ut nec timeret cui offerebatur accipere, quia utique non hoc animo offerebant, ut redimētes præpositos suos: uitia eorum paterentur nec arguerent, quia munera excæcant oculos & uim autoritatis inclināt. ¶ Dantes ergo se deo dum emendat uitia, deinde dum fratribus offerunt sumptus, contristari non debuerunt, qui ante prope quam inciperent perfecti esse uoluerunt. Horum igitur exemplo inuitat Corinthios, ut ea quæ cøperant, hac exhortatione

laucti

aucti, mente sedula, consummarēt. ¶ Ita ut rogaemus Titum, ut quemadmodum cepit, ita consummet in uos etiam gratiam istam.) Quoniā Titi affectum sciebat syn cerum circa istos, nec non hos obedientes ei, idcirco per ipsum etiam ad hoc opus exhortari illos facilius posse significat, ut quomodo in cæteris rebus exhortationis suæ habuit fructum in eis, haberet etiam in hac gratiam ut ad ministeriū sanctorum promptos eos faceret, ut quā iam uiria emēdabant, huius largitatis fructum haberēt. Qui enim ad hoc dant ne arguantur, nullum fructum huius rei habebunt,

Vos autem quemadmodum in omnibus abundatis, fide & sermone & scientia & omni sollicitudine, & insuper illa quæ ex nobis & uobis est charitate, ut & in hac gratia abundetis.) Magis exhortatur illos, ut gloriatur de his apud cæteras ecclesias. Hæc est enim probatio emendationis eorum si prompti sint ad ministerium sanctorum. ¶ Non secundum imperium dico, sed propter aliorum sollicitudinem, & uestræ charitatis bonum comprobans.) Manifestum est, quia nō imperat sed exhortatur, ut penuriam patientibus mitant, sumptus, & releuēt sollicitudinem illorum, bonū animum suum deo & hominibus ostendentes, pro qua re sine dubio mercedem accipient. ¶ Nos enim gratiam domini nostri Iesu Christi, quia propter uos pauper factus est cum diues eēt, ut illius inopia uos diuites essetis.) Pauperem Christum dicit factum, quia deus nasci dignatus est homo, uirtutem potestatis suæ humilians, ut hominibus diuinitatis diuitias acquireret, ut sicut dicit Petrus apostolus, diuinæ essent consortes natura. Homo ergo factus est, ut hominem in deum assumeret, sicut scriptum est. Ego dixi dii estis. Hoc modo exhortatur, ut largiendo quasi pauperes fiant, ut proficit paupertas eorum, sicut Christi paupertas profuit nobis. Christus quidem nostri non sua causa pauper factus est, nos autem ut nobis proficiat. ¶ Et consilium in hoc do. ¶ Hoc enim uobis utile est qui non tantum facere,

2. Petri. 1.
Psal. 81.

sed & uelle cœpistis ab anno priore. Nunc ergo & facere consummate, ut quemadmodum prompta est uoluntas in uobis uelle, ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.) Hoc dicit, ut uoluntas illorum in opere appareat, si uera est secundum uires, ut tantum det, quantum pōt & uult animus ut munda fiat cōscientia, non in simulatione ut hominibus placeat, & mercedem apud deum non habeat. ¶ Si enim uoluntas prompta est secundum facultatē, acceptabilis est non secundum quod non habet.) Quoniam Corinthij ad hoc opus ministerij prouocantur, hoc eis indicitur ut non plus tribuant q̄ possunt, ne plus forte offerentes coacti non uoluntarij, grauari uiderentur sine mercede futuri: quia qui coactus aliqui facit, mercedem non habet. Ecclesiæ enim Macedoniae ultro obtulerunt cum precibus ut probarēt tota uolūtate se hoc facere, ut plus offerant q̄ poterant: Ideoq; acceptabile fuit. Quanto enim amplius obtulerūt tanto plus accepturi sunt. Nam si tm̄ quis det quātum uult aut potest, acceptum est. Iudicio enim uidetur hoc facere, ac per hoc tm̄ det quantum potest & uult animus, ut rei huius possit habere mercedem. ¶ Non enim ut alijs refrigerij sit, uobis autē angustia.) Verum est, quia sic dandum est ut nō egestatem præstet donantibus. ¶ Sed ex æquitate in hoc tpe.) Dicit hoc ut quantum habet ad tempus diuidat cū sanctis. Non enim plus exigitur quā sibi debet retinere: quia diliges inquit proximum tuum, sicut te ipsum. Vnde Zachæus: Ecce dimidium inquit bonorum meorum do pauperibus. ¶ Ut uestra abundantia ad illorum inopiam & illorum abundantia fiat ad uestram inopiam.) Hoc est quod dicit, ut quia iuxta tempus sancti inopiam patiuntur deserentes omnia mundi, & se in diuinis solis operibus constituentes, ut doctrinæ & orationi insisterent ad profectum multorum, hi qui credunt, quiq; artibus aut negocijs insistant, aut certe facultates paternas habent ministrent sanctorum inopijs, & iterum sancti illic ubi diuites sunt & isti inopes communicent eis quasi uicem rependentes ministerio illorum, sicut dicit dominus

Luc. 19.

minus. Quādiu fecistis uni ex minimis istis mihi fecistis.

Math. 25.

¶ Ut fiat æqualitas sicut scriptū est.) Næc est æqualitas, ut quia isti in hoc tempore ministrant sanctis, reddant illis uices in futuro, debitores enim sibi faciunt sanctos.

¶ Qui multum habuit non abundauit & qui modicū nō minorauit.) Hoc in exodo legit̃. Plus enim sancti habēt

EXO. 16.

in spe futuri seculi, magis q̃ hi q̃ in hoc tēpore uident diuites, & tamē æquabuntur illic utriq̃, ut sicut beneficio horum sanctorum inopia sustentat: ita & beneficio sanctorum diuites fiant hi in futuro seculo, in quo uidētur pauperes. Non enim totos se dederunt deo, ut hic pauperes, illic essent diuites, sed ex hac parte qua hic diuites sunt illic pauperes, sanctorum suffragio qui hic positi iam illic mente sunt ditabuntur. Non enim quaecunq̃

meritum est de iustis laboribus ministrare sanctis. ¶ Gratias aut̃ deo q̃ dedit hanc ipsam sollicitudinē pro uobis in corde Titi, quoniā consolationē quidē accepit.) Deus

qui iustus est sciens Corinthios uelle proficere, Titi affectum incitat circa eos, ut adimpleret exhortatione sua uoluntatem illorum in opere bono, qui uidens profectū illorum consolatus est, lætatus in eis.

¶ Cum sit autem sollicitior uoluntarius profectus est ad uos.) Hoc est uidens proficere illos circa bonos actus sollicitior factus ē

circa affectum illorum: ita ut uoluntarius proficiscerēt ad eos qui prius etiam rogatus excusaret ab eis propter uiria illorum.

¶ Misimus autem cum illo fratrem nostris cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias.) Non solū

autem, sed etiā ordinatus est ab ecclesijs comes peregrinationis nostræ in hac gratia quæ ministratur à nobis

per domini gloriam & sollicitudinem nostram.) Itum cōmendat, quia ignorabat ab his, ut scirent in quanta iā

essent boni opinioē ad q̃s tales uiri mittebant, ut cōgauderent cū eis, augentes eos in fide opationis dei, ad cuius

gloriā hoc sollicite agebāt uicarij Christi, ut cōditor deus cæli & terræ agnosceret̃ in his.

¶ Deuitates hoc, ne q̃s nos uitupet in hac plenitudine, quæ ministrat̃ à nobis.)

¶ Qm̃ de ministerio agebat, ideo hoc subiecit ne negligēs

X 5 circa

circa curam pauperum uel sanctorum iudicaretur, si hoc segnius ageret. De hac enim re constituerant inter se apostoli ut memores essent pauperum, quod ad Galatas significat. Cum ergo inuituperabilis esset in omnibus apostolus, ne in hac causa indiligens iudicaretur, idcirco hoc se prænomen significat, ut hoc opere impleto in omnibus sollicitudo eius & prouidentia appareret. ¶ Prouidemus enim bona, non solum coram deo, uerum etiam coram hominibus.) Prouidet bona coram deo, dum quod iubet deus circa ministerium sanctorum uel pauperum fieri docet. Coram hominibus uero prouidet bona, quia tales mittit ad hoc opus exhortandum, quod probitate sua non facient eis scandalum, sed prouocent eos ne bona doctrina apostoli, per improvidos ministros eius in uituperationem caderet. ¶ Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probauimus in multis saepe sollicitum esse, nunc uero multo sollicitiorem multa fiducia uestri, siue per Titum qui est socius meus & adiutor in uobis, siue per fratres nostros apostolos ecclesiarum gloriae Christi.) Titum ideo socium suum uocat, quia & ipse episcopus erat. Cui ministrum dedit notum in omnibus ecclesiis ipsius prouinciae. Quibus addit & tertium fratrem, probatum in multis operibus bonis atque sollicitum. Per Titum autem relationem referentis bonam uoluntatem Corinthiorum & caeterorum missorum, quos apostolos ecclesiarum gloriae Christi appellat, sollicitiorem se factum ostendit, uidendi illos & exhortandi ad ministerium sanctorum. Fiduciam enim accepit, audiens meliores esse factos Corinthios. Vnde satagebat ad eos certus quia obaudirent bona opera facere. ¶ Ostentationem ergo charitatis uestrae & nostrae pro uobis exultationis demonstrare in ipsis in facie ecclesiarum.) Comonet eos, ut in his quos mittit dilectionem suam ostendant, ut bona quae de ipsis audierant uera probarent. Sic enim ostendebant profecisse se monitis apostoli si missos ab eo cum honore exciperent, ut caeterae ecclesiae agnoscerent uera esse bona quae de ijs dici ceperant. Prouocat ergo mos